

Opis źródła:

Podpisanie w 1764 r. *Articuli Pactorum Conventorum* zobowiązało króla Stanisława Augusta Poniatowskiego do zbudowania mostu na Wiśle. Obiekt powstał, ale już po koronacji został rozebrany. Z powodu niskiego budżetu przez 9 lat król nie mógł dotrzymać obietnicy, dlatego też w 1775 r. wyraził zgodę aby Adam Poniński sfinansował budowę z własnych środków. W zamian za to przez 10 lat całkowita kwota myta mostowego trafiała do kieszeni marszałka. Prezentowane źródło dotyczy właśnie warunków realizowania tego przedsięwzięcia.

Miejsce wydania:

Volumina Legum. Przedruk zbioru praw Staraniem XX. Pijarów w Warszawie, od roku 1732 do roku 1783 wydanego, Nakładem i drukiem Józefa Ohryzki, Petersburg 1860, t. VII, s. 101, t. VIII, s. 125–126.

Tekst źródła:

Most na Wiśle

Ponieważ Konstytucja 1764 most na Wiśle pod Warszawą wystawić nakazująca dla zapadłej Krajowej Rewolucji skutku swego wziąć nie mogła, teraz zaś dla upadłych Intrat Skarbowych, kosztem publicznym ustanowiony bydź nie może, a Uro: Xiążę Adam Poniński Marszałek Generalnej Konfederacji i Sejmowy okazując iż go najwięcej interesuje wygoda publiczna, ten most własnym nakładem wystawić oświadcza się. Przeto przyjąwszy tę ofiarę tak pożyteczną publico przez Xiążęcia Marszałka uczynioną, oraz publicznej dogadzając wygodzie, i przywodząc do skutku wyżej nadmienioną Konstytucją, pozwalamy temu Urodz: Xiążęciu Marszałkowi na miejscu przez J.K.Mości determinowanym most wystawić, że zaś tak znaczny koszt na wybudowanie mostu łożyć się mający, powrócony z Skarbu Koronnego bydź powinien, a uszczuplane Intraty Skarbowe powrócenia i nadgrodenia onych nie obiecują. Przeto pozwalamy rzeczonemu Xiążęciu Marszałkowi Konfed: Koronnej i Sejmowej, Intratę z mostowego przychodzącą instruktarzem niżej wyrażonym uregulowaną do lat 10. wybierać, i nią koszt na wybudowanie mostu kompensować. Po wypłynieniu zaś lat 10 z tej intraty mostowego obligowany będzie urodzony Xiążę Marszałek, corocznie po 50000 złotych: poł: do Skarbu Koronnego wypłacić, aż ad sera fata sui, a po zejściu tegoż Xiążęcia Marszałka cała intrata mostowego i most sam do zupełnej dyspozycji Skarbu Koronnego należeć będzie. A skoro fabryka tegoż mostu się zacznie, której czas zaczęcia J.K.Mość udeterminuje,

natychmiast intrata z przewozu należąca do kasy Xiążęcia Marszałka wchodzić ma, dla dopilnowania której oraz zapobieżenia wszelkim inkonwencjiom przy mostach i przewozach trafić się zwykłym, straż, żołnierzy Komisji i Skarbu Koronnego z Pontonierów złożona zawsze do dawna będzie, Tam zaś przez Komisją Skarbu Koronnego zaczęta ażeby podług plan tejżesz Komisji kosztem publicznym kontynuowana była, Komisji Skarbu Koronnego zalecamy.

Instruktarz mostowego

O człowieka pieszego nemine excepto groszy	2
Od konia i bydłęcia	4
Od skopów i wieprzów od sztuki	2
Od przepuszczania statku szlacheckiego	flor: 5
Od kupieckiego	10
Od barki ładowanej	1
Od karety ładowanej	20
Od karety nieładowanej	10
Od wózka ładowanego	10
Od wózka nieładowanego	5

Słowniczek pojęć:

Myto mostowe – opłata uiszczana za możliwość przejazdu przez most

Intrata - przychód lub dochód, szczególnie związany z wpływami ze źródeł publicznych, podatków, opłat lub innych regularnych źródeł finansowych

Flor – floren, tu odpowiednik złotego

Pytania do źródła:

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i średniej (zakres podstawowy).

1. Czy mosty na dawnych drogach były budowane i utrzymywane z budżetu publicznego?
2. Na jaki zysk mogła liczyć osoba prywatna inwestująca w budowę?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony):

1. Jakie znaczenie miały mosty w rozwoju miast i handlu?
2. Jakie role społeczne i kulturowe odgrywały mosty w dawnych społecznościach?

Wskazówki:

Most jest jedną z najważniejszych konstrukcji w historii miasta, ponieważ pełni wiele funkcji i ma duże znaczenie dla rozwoju społecznego, gospodarczego i kulturowego. Łączyły one różne części miasta, umożliwiając mieszkańcom łatwiejsze przemieszczanie się, handel, komunikację i wymianę kulturową. Były także ważnym elementem krajobrazu miejskiego, dodając urok i charakter miastu.

W kontekście historii miast, mosty często były budowane na ważnych szlakach handlowych lub strategicznych miejscach, co miało wpływ na rozwój miasta i jego znaczenie w regionie. Ich budowa często wiązała się z rozwojem inżynierii i architektury, co wpływa na rozwój technologiczny i urbanistyczny.

Literatura pomocnicza:

H. Czapski, A. Niemierko, J. Rymśza, *Warszawskie przeprawy mostowe przez Wisłę w ujęciu historycznym*, Warszawa 2012.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord – Joanna Kunigielis